

Veckans växt v 18 2011

Sojaböna *Glycine max* (L.) Merr.

Blandade sorter av sojaböna.

Foto: Scott Bauer.

Sojabönan är den mest proteinrika av alla bönor, de innehåller mellan 35-45% protein. Dessutom är den rik exempelvis på magnesium, kalium, järn och kalcium. Därav kan man förstå att den är en av världens mest odlade grödor. I Sverige importerar vi stora mängder soja, vi använder den både som foder till våra husdjur och som livsmedel, till exempel sojamjolk, -mjöl, -olja, tofu och som färskvara.

Den omfattande importen av soja är dock mycket omdiskuterad, bland annat för att regnskog avverkas för att ge plats åt sojaodling och att genmodifierade sorter ofta odlas. Men varför odlar vi då inte soja i Sverige? Ja, främst kanske för att man har ansett att svenska klimatförhållanden inte passar för sojaodling, men kanske också för att det är rätt så billigt att importera. Men vad inte många vet är att redan på 1940-talet var optimismen om svensk sojaodling stor och det pågick en omfattande växtförädling, utförd av Sveriges Utsädesförening, av Algot Holmberg & Söner och av Weibulls. Efter att ha samlat in en mycket stor mängd sorter från olika delar av världen med likartade klimatförhållanden som Sverige, provodlade man dem och en del av dessa användes för att ta fram flera tidigt mognande och odlingsvärda sorter för svenska förhållanden. Några av sorterna som Algot Holmberg & Söner tog fram var Fiskeby I – V, Träff och Bråvalla, varav Fiskeby V var särskilt högvakastande. Men sojaodling fick aldrig något genomslag, och när provodlingar på 1970-talet gav nedslående resultat blev uppfattningen att sojaodling inte var något för Sverige.

Men förädlingsarbetet att ta fram köldtoleranta sorter har fortsatt på andra håll i världen. Och de senaste åren har intresset för svensk sojaodling ökat markant, provodlingar i södra Sverige har visat

lovande resultat. Så kanske kommer vi att se mer soja ute på våra åkrar, liknande det vi kunnat se när det gäller den ökande odlingen av fodermajs.

Vad är då soja för en växt? Det är en ettårig värmeälskande baljväxt som ursprungligen kommer från Östra Asien. Rotsystemet är rikt men inte särskilt djupgående, stjälken är mer eller mindre förgrenad, hårig och blir i Europa 50-130 cm hög, beroende på sort. Bladen påminner om våra vanliga trädgårdsböner (*Phaseolus*) men är håriga. Soja är mer eller mindre kortdagsberoende för att gå i blom, blommorna är små. Baljorna är utstående eller hängande 3-5 cm långa. Bönorna kan variera i utseende och storlek beroende på sort, från äggformade till klotrunda i olika storlekar och färger. I Sverige mognar bönorna i slutet av september till oktober. Man brukar dela in sojasorter i temperaturgrupper efter när de mognar, 000 – X, där 000 mognar tidigast. Man ska inte så soja för tidigt eftersom den är känslig för frost efter uppkomsten, mitten på maj är lagom. Soja är en utpräglad självbefruktare, det är inte ofta man träffar på spontana korsningar.

På NordGen bevaras i genbanken 152 förädlingslinjer och 3 sorter (Träff, Bråvalla och Fiskeby V) av svensk soja.

Text: Lena Ansebo, NordGen.

Källor

F. Fogelberg. Svensk sojaodling – nuläge och framtid. JTI -Institutet för jordbruks- och miljöteknik. 2010.

http://www.baljvaxter.se/Svensk_sojaodling_nulage_och_framtid_Fredrik_Fogelberg_2010.pdf(2011-04-27)

F. Fogelberg. Ja, vi kan odla sojaböner i Sverige! Odlaren 1-2009.<http://www.fobo.se/artiklar/vaxtodling/gronsaker/baljvaxter/soja.shtml> (2011-04-27)

G. Olsson (redaktör). Den svenska växtförädlingens historia: Jordbruksväxternas utveckling sedan 1880-talet. Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien. 1997. ISBN 91-88780-32-5

H. Osvald. Åkerns nyttoväxter. AB Svensk Litteratur, Stockholm. 1959.

Å. Åkerman m.fl. (redaktörer). Svensk växtförädling Del 1 – Åkerbruksväxterna. Natur och Kultur